

Д. Є. Макаренко

Яворський Василь Іванович

ЯВОРСЬКИЙ Василь Іванович (29. 12. 1874(10. 01. 1875), м. Кам'янець-Подільський Подільської губ., нині Хмельницької обл. — 20. 09. 1974, Ленінград, нині Санкт-Петербург) — гірничий інженер, геолог, стратиграф-палеонтолог. Доктор геолого-мінералогічних наук (1935, без захисту дисертації), професор (1946). Срібна медаль імені М. Пржевальського Державного географічного товариства (1929). Сталінська премія (1946). Заслужений діяч науки і техніки РРФСР (1962). Герой Соціалістичної Праці (1971). Державні нагороди СРСР. Закінчив Домбровське гірниче училище (нині м. Домброва-Гурнича Сілезького воєводства, Польща, 1898) та Санкт-Петербурзький гірничий інститут (1913). Працював 1893—98 на Домбровських, 1898—1903 — на Луньєвських (Середній Урал, Росія) кам'яновугільних копальнях. 1909—15 брав участь у детальній геологічній зйомці Донецького кам'яновугільного басейну під керівництвом [Л. Лутугіна](#) (поблизу нього, за заповітом, Я. й поховали). 1913—30 — у Геолкомі; від 1930 — у Всесюзному науково-дослідному геологічному інституті (обидва — Ленінград). Від 1916 очолював роботи з вивчення стратиграфії, літології, тектоніки, історії геологічного розвитку та вугленосності Кузнецького кам'яновугільного басейну. Востаннє там побував з дослідницькою метою у 82-річному віці (1957), однак до кінця життя був куратором цього напрямку у Всесюзному науково-дослідному геологічному інституті. Зробив значний внесок у вивчення вугільної геології, пошуків, розвідки та розроблення родовищ Донбасу. Автор ґрунтовної праці зі систематики та стратиграфічного розповсюдження викопної фауни строматопороїдей «Stromatoporoidea Советского Союза» (Москва, 1955, т. 1; 1957, т. 2; 1961, т. 3; 1963, т. 4; 1967, т. 5; премія імені О. Карпінського АН СРСР), що принесла йому світове визнання. Від 31 травня до 23 серпня 1921 перебував під арештом у слідчому ізоляторі радянських органів безпеки у

зв'язку зі сфабрикованою «таганцевською справою» (пізніше в цій справі розстріляно 96 осіб, зокрема й поета М. Гумільова). Після клопотання члена-кореспондента АН СРСР М. Яковлева, який був знайомий з Н. Крупською, та записки В. Леніна його відпустили. Я. виховував дочку свого репресованого друга — професора П. Бутова.

Основні праці

Детальная геологическая карта Донецкого каменноугольного бассейна. Москва; Ленинград, 1923—31 (співавт.); Геологический очерк северо-восточной части Донецкого бассейна. Ленинград, 1925; Кузнецкий каменноугольный бассейн // Тр. Геолкома. 1927. Вып. 177 (співавт.); Обзор главнейших месторождений углей и горючих сланцев СССР. Москва; Ленинград, 1931 (співавт.); Атлас руководящих форм ископаемых фаун СССР. Кембрий. Москва, 1940; Геология и генезис угленосных отложений Кузнецкого бассейна. Москва, 1954; Таблицы изображений Stromatoporoidea Советского Союза. Москва, 1955; Очерк по истории геологических исследований Кузнецкого бассейна. Москва, 1962; Условия формирования углей Кузнецкого бассейна и их тектоника. Москва, 1974.

Рекомендована література

1. Ржонсницкая М. А. Василий Иванович Яворский (к 90-летию со дня рождения) // Палеонтологический журнал. 1966. № 1;
2. Памяти В. И. Яворского // Геологический журнал. 1975. № 2;
3. Макаренко Д. Є. Голгофа українських геологів. К., 2007;
4. Шаталов М. М. Натхненний дослідник надр. До 140-річчя від дня народження професора В. І. Яворського // Вісн. НАНУ. 2015. № 2.

Бібліографічний опис:

Яворський Василь Іванович / Д. Є. Макаренко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2023. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-879146>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).